тодики формування інтонаційної культури майбутнього вчителя музики має здійснюватися за принципом домінування перцептивно-рефлексивної діяльності, а потім вже – продуктивно-технологічної.

Література

1.Каган М.С. В мире искусства. / М.С.Каган. – Спб, 1996. – С.19.

2.Психология музыкальной деятельности: 356 Теория и практика:Учеб. Пособие для студ. муз. фак. высш. пед. учеб. заведений /Д.К.Кирнарская, Н.И.Киященко, В.Тарасова и др. [Под ред. Г.М.Цыпина]. - М.: Издательский центр «Академия», 2003. – 368 с.

3.Реброва О.Є. Особливості вивчення словянської музики зі студентами китайцями у фортепіанному класі // Художньо-педагогічні читання:Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції СПДМ (XI «ЕРТА»), вип. III. - Харків, 2008. - С. 117-120.

4.Файн Я.Н. Феномен тяготения в музыкально-теоретической концепции Б.Яворского: сущность и исторический контекст: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. искусствоведения: спец. 17.00.02 – Музыкальное искусство /Я.Н.Файн. – Новосибирск, 2007. – 2 3с.

5.Kirnarskaya D. Muusical Abilities in a New Key: Exploing The Expressiv Ear For Music / D. Kirnarskaya, E. Winner // Psychotusicology. -1999. – Vol. 16. – P. 2-16.

Література китайською мовою:

6.Сай Рін. Музика і фортепіанна гра / Сай Рін // Мистецтво Внутрішньої Монголії, 2010.- №1. Режим доступу: http://wuxizazhi.cnki.net/Article/LMYS201001010.html

7.Цзен Ху. Сполучення розуму та почуття в фортепіанній музиці / Цзен Ху // Північна музика, 2010. – № 10. Режим доступу: http://wuxizazhi.cnki.net/Article/DAJI201112031.html ;

8. Чжао Хунбін. Як точно читати музику / Чжао Хунбін, Вай Куян // «Музика життя», 2005. - № 12 Режим доступу: http://wuxizazhi.cnki.net/Article/YUSH200512022.html

ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

УДК 372. 461

Шацька Н. М.

У статті розкрито роль мовної культури в сучасному суспільстві. Визначено поняття мовної культури та її основні комунікативні якості. Виокремлено визначені в сучасній педагогічній літературі шляхи формування мовної культури особистості.

***Ключові слова**: мова, мовна культура, комунікативні якості, особистість, педагогічна проблема.*

В статье раскрыта роль языковой культуры в современном обществе. Определены понятие языковой культуры и ее основные коммуникативные качества. Выделены предложенные в современной педагогической литературе пути формирования языковой культуры личности.

***Ключевые слова**: язык, языковая культура, коммуникативные качества, личность, педагогическая проблема.*

In the article the role of language culture in modern society has been revealed. The notion of language culture and its main communicative qualities have been determined. The ways of a personality's language culture formation which are suggested in the modern pedagogical literature have been emphasized.

***Key words**: language, language culture, communicative qualities, personality, pedagogical problem.*

Мова відіграє важливу роль у житті кожного народу. Вона дозволяє забезпечити культурну наступність між поколіннями та залучення молоді до провідних національних цінностей. Мова є основним засобом для розбудови людиною як соціальної істоти відносин з іншими людьми та організації взаємодії з ними. Отже, досконалне володіння мовою є життєвою необхідністю для кожного члена суспільства та важливою передумовою його особистісної самореалізації в різних сферах життєдіяльності. Для позначення досконального володіння людиною мови в науковій літературі використовується термін «мовна культура».

Важливість формування мовної культури як значущого компонента духовної культури особистості відзначають у своїх працях відомі науковці, письменники та суспільні діячі. Так, Б. Антоненко-Давидович, розкриваючи зв'язок мовної культури особистості з рівнем її загальнокультурного розвитку, писав, що «культурнішою є людина, то розвиненішою є її мова, багатшою на лексичний запас, розмаїтішою епітетами, метафорами, влучними порівняннями, барвистішою вживанням прислів'їв, приказок і приповідок. У природі не буває людей, що визначились би високим інтелектом і водночас примітивною, як первісного дикуна, мовою». Продовжуючи свою думку, автор зробив висновок, що дбання «за очищення мови від усякого засмічення й за дальше піднесення її культурного рівня – це обов'язок усього українського суспільства» [1, с. 13-14].

Як установлено, в сучасній науковій літературі розкриваються різні аспекти окресленої проблеми: обґрунтовані загальнотеоретичні основи процесу формування мовної культури особистості (А. Коваль, Г. Півторак, В. Пасинок, В. Русанівський, Є. Чак, М. Пилинський та інші), висвітлені історичні аспекти розвитку ораторського мистецтва (С. Абрамович, С. Аверінцев, О. Лосев, З. Куньч, А. Тахо-Годі, М. Чикарьов та інші), проаналізовані етапи розвитку мовної особистості (Л. Мацько, М. Пентилюк та інші) тощо. Відзначаючи високу наукову значущість проведених досліджень, слід водночас констатувати недостатній теоретичний і практичний ступінь розробки проблеми формування мовної культури особистості, що зумовлює актуальність обраної проблеми дослідження.

Метою статті є висвітлення теоретичної розробленості проблеми формування мовної культури особистості.

Аналіз наукових праць засвідчує, що поняття «мовна культура» було введено в науковий обіг у 20-х роках XX ст. завдяки зусиллям таких відомих учених-мовознавців, як В. Виноградов, Г. Винокур, С. Ожегов, Б. Томашевсь-

кий, В. Чебишев, Л. Щерба та інші. Причому до початку 60-х років минулого століття основним її показником вважалась літературно-мовна правильність, тобто відповідність змісту мовній нормі [3].

У сучасній науковій думці термін «мовна мова» («культура мови») трактується неоднозначно, зокрема, як:

· зразкові тексти писемності та потенційні можливості мовної системи в цілому (А. Васильєва [2]);

· визначений рівень розвитку мови, який відображає прийняті літературні норми цієї мови, правильне та адекватне використання мовних одиниць, мовних засобів, що сприяє накопиченню й збереженню мовного досвіду (О. Халупо [7]);

· відповідність мови сучасним літературним нормам, а також іншим якостям, що свідчать про її комунікативну досконалість (І. Зязюн, Л. Крамущенко, І. Кривонос [4]);

· володіння нормами усної й письмової літературної мови (правилами вимовляння, наголосу, граматики, використання слів тощо), а також вміння використовувати виразні мовні засоби в різних умовах спілкування відповідно до цілей і змісту мови (Л. Скворцов [6]).

У контексті дослідження мовна культура сприймається як досконале володіння людиною літературною мовою, що передбачає дотримання нею сталих мовних норм усної й писемної літературної мови, а також свідоме, цілеспрямоване, майстерне використання мовно-виражальних засобів залежно від мети й обставин спілкування.

Доцільно відзначити, що в науковій літературі виокремлюються два рівні оволодіння літературної мови: 1) рівень правильності мови; 2) рівень мовної майстерності. Правильність як одна з основних комунікативних ознак мови передбачає дотримання норм на всіх мовних рівнях. При її оцінюванні використовуються чітко визначені й категоричні оцінки: правильно чи неправильно, допустимо чи недопустимо тощо. Мовна майстерність проявляється не тільки у дотримання людиною норм літературної мови, але й в її здатності обрати з різних варіантів вираження певної думки найбільш точний у смисловому відношенні, стилістично виправданий, найбільш виразний, зрозумілий. При цьому оцінювання можливих варіантів мовного змісту має не абсолютний, а відносний характер: краще чи гірше, точніше, ясніше, виразніше тощо [5].

Зауважимо, що в наукових працях часто використовуються інші терміни, які тісно пов'язані за значенням з поняттям «мовна культура», наприклад, «мовленнєва культура» («культура мовлення») й «комунікативна культура». На основі аналізу різних публікацій [2; 3] ми дійшли висновку, що мовленнєва культура відображає оволодіння людиною усним словом, тому цей феномен слід вважати складником мовної культури.

Комунікативна культура пов'язана із спроможністю людини розбудовувати ефективну комунікацію, тобто передачу певного повідомлення її одержувачу. Як відомо, не всі повідомлення представлені у словесній формі (наприклад, музика, певний візуальний ряд тощо), а для трансляції невербальних повідомлень застосовуються не мовні, а інші системи комунікативних кодів. На підставі цього можна підсумувати, що комунікативна культура є більш

широким за змістом поняттям, ніж мовна культура. Іншими словами, мовна культура є одним із складників комунікативної культури людини.

Під час проведення дослідження було також визначено основні комунікативні якості мовної культури особистості. Серед них науковці [3; 5] насамперед виділяють такі:

· нормативність (правильність) – дотримання мовних норм, що діють у певній мовній системі (орфоепічних, орфографічних, лексичних, морфологічних, синтаксичних, стилістичних, пунктуаційних тощо);

· багатство мови – визначається кількістю мовних одиниць у словниковому запасі людини та створюється за допомогою використання нею максимального арсеналу засобів комунікативного впливу на інших людей;

· доречність – забезпечується відбором та організацією мовних засобів, які забезпечують відповідність змісту цілям та умовам спілкування (стильова доречність проявляється у відповідності мови вимогам певного стилю, контекстуальна доречність – у відповідності мови контексту, ситуативна доречність – у відповідності мови конкретній ситуації; особистісно-психологічна доречність – у врахуванні в мовному процесі особливостей адресату);

· логічність мови – проявляється у відповідності тексту законам логіки (предметна – у відповідності реальній дійсності; понятійна – у забезпеченні логічного розгортання думки);

· чистота – передбачає відсутність в мові зайвих слів і слів, які не відповідають літературній мові за морально-етичним критерієм;

· точність – проявляється у повній відповідності вжитих слів їх мовним загальноприйнятим значенням (предметно-логічна точність визначається знанням конкретного предмета, логіко-понятійна точність забезпечується точним відбором слів з відповідним значенням).

Оскільки володіння мовою є життєвою необхідністю для сучасної людини, педагогам необхідно проводити виховну роботу з метою цілеспрямованого формування мовної культури особистості. За рекомендаціями науковців (І. Зязюн, Л. Крамущенко, І. Кривонос, В. Пасинок [3; 4] та інші), для цього можна успішно використовувати різні шляхи: 1) залучати молодих людей до читання високохудожньої літератури із занесенням ними у свої конспекти нових змістовних ідей, думок, положень, цікавих лексичних зворотів, образних висловів тощо, які можна творчо використовувати надалі у своїй мовній діяльності; 2) знайомити учнів і студентів з працями з питань розвитку ораторського мистецтва, проводити аналіз мовних форм публічних виступів відомих ораторів минулого й сучасності; 3) заохочувати кожну молоду людину до складання власного словника, до якого їй рекомендується вносити знайдені в друкованому тексті чи почуті в чужій промові незрозумілі слова, фразеологізми, а потім за допомогою використання довідникової літератури розкривати сенс цих слів чи фразеологізмів; 4) організовувати після відвідування театрів, перегляду телевізійних передач спільне обговорення з молодими людьми доцільності використання досвідченими майстрами слова (дикторами, акторами та ін.) у своїх виступах тих чи інших вербальних і невербальних засобів мовлення; 5) систематично залучати учнів і студентів до виконання письмових мовних завдань творчого характеру (написання творів, есе, віршів тощо), до виступів перед аудиторією з різними повідомленнями чи доповідями тощо; 6)

регулярно проводити рольові ігри, тренінги, конкурси творчої самодіяльності та інші виховні заходи, які сприяють вдосконаленню мовної культури особистості.

Комплексна реалізація вищезазначених шляхів формування мовної культури особистості дозволяє гармонійно поєднати виховну роботу педагога із самовихованням особистості у визначеному напрямі. Однак у контексті дослідження слід звернути увагу ще на один ефективний шлях формування мовної культури молоді – демонстрування самими педагогами у спілкуванні з вихованцями високого рівня сформованості мовної культури, що дозволяє стати для них взірцями мовної досконалості.

Висновки. У процесі проведення дослідження було зроблено висновок про те, що формування мовної культури особистості є важливим завданням для кожного навчального закладу. Оскільки провідну роль у цьому процесі відіграє педагог, існує актуальна необхідність у забезпеченні постійного підвищення його мовної культури. У світлі цього подальший науковий пошук планується присвятити дослідженню проблемі розвитку мовної культури вчителя в системі післядипломної педагогічної освіти.

Література

1. Антоненко-Давидович Б. Д. Як ми говоримо / Б. Д. Антоненко-Давидович. – К. : Радянський письменник, 1970. – 182 с.

2. Васильева А. Н. Основы культуры речи / А. Н. Васильева. – М. : Русский язык, 1990. – 247 с.

3. Пасинок В. Г. Основи культури мовлення / В. Г. Пасинок. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2009. – 186 с.

4. Педагогічна майстерність : підручн. / [І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.] ; за ред. І. А. Зязюна. – К. : Вища шк., 1997. – 397 с.

5. Плещенко Т. П. Стилистика и культуры речи : учеб. пособие / Т. П. Плещенко, Н. В. Федотова, Р. Г. Чечет ; под ред. П. П. Шубы. – Мн. : «ТетраСистемс», 2001. – 544 с.

6. Скворцов Л. И. Теоретические основы культуры речи / Л. И. Скворцов. – М. : Наука, 1980. – 352 с.

7. Халупо О. И. Языковая культура и лингвокультурная компетенция / О. И. Халупо // Вестник Челябинского государственного университета. – Филология. Искусствоведение. – 2011. – № 3 (218). – Вып. 50. – С. 152–155.

СИТУАТИВНІ ТА ПРОБЛЕМНО-РОЛЬОВІ ІГРИ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК ЗАСІБ ПОПЕРЕДЖЕННЯ Й ПОДОЛАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ БАР'ЄРІВ СТУДЕНТІВ

УДК 378.147.001.2

Ярославська Л.І.

У статті висвітлено проблему подолання педагогічних бар'єрів студентів шляхом проведення з ними на заняттях з іноземної мови ситуативних та проблемно-рольових ігор. Розкрито питання особливостей та вимог щодо їх організації та проведення. Наведено та обґрунтовано результати, що отримані завдяки засто-